

vprovadzhennia publichnoi polityky v Ukraini [Tools and mechanisms for public policy making and implementation in Ukraine]. Retrieved from https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-viroblenna-j-vprovadzhenna-publichnoi-politiki-v-ukraini.html (accessed: 16.01.2020). [in Ukrainian].

3. Uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen. Ohliad standartiv ta praktyk u krainakh-chlenakh Rady Yevropy [Public involvement in decision-making. Review of Council of Europe standards and practices]. Retrieved from http://ecnl.org/wp-content/uploads/2016/08/Overview-of-participation-standards_Ukr.pdf (accessed: 16.01.2020). [in English].

4. Chernov S.I. Tekst leksii z dystsypliny «Publichne administruvannia» (dlia studentiv vsikh form navchannia) [Text of lectures in the discipline "Public Administration" (for students of all forms of study)]. Kharkiv, 2014. 97 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 16.01.2019

УДК 342:92

DOI <https://doi.org/10.36550/2522-9230.2020.8.25>

*Манюк Галина Василівна,
Львівське регіональне відділення
Національної школи суддів України
e-mail: s.v.banakh@tneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3306-4487>*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТІВ

У статті розглядаються адміністративно-правові аспекти становлення та розвитку університетів. Автор підкреслює, що світові тенденції інтеграції та глобалізації призводять до необхідності трансформації національної вищої освіти, а отже - системи та статусу університетів як його центрального елемента. Підкреслюється, що врахування існуючого світового та вітчизняного досвіду організації та функціонування університетів є запорукою успішних змін.

Визначено значення університетів для людської цивілізації та як одного з найбільш стабільних інститутів суспільства. Представлена історична ретроспектива розвитку вищих шкіл, що датується давньогрецьким та римським періодами. Проаналізовано світовий та національний досвід організації та функціонування університетів як вищих навчальних закладів. Автор акцентує увагу на історико-правових засадах становлення університетів в Україні під час проходження різних її історичних етапів. Проаналізовано закономірності розвитку вітчизняних вищих навчальних закладів університетського рівня після проголошення незалежності України. Автор представляє сучасну динаміку зменшення кількості вищих навчальних закладів України. Водночас автор зазначає, що зазначена динаміка спаду студентів є результатом еволюційного процесу. Для порівняння, у статті проаналізовано взаємозв'язок між динамікою скорочення освітніх закладів I-II та III-IV рівнів акредитації. Сучасна тенденція трансформації системи вищих навчальних закладів підкреслюється розширенням мережі вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації шляхом інтеграції по горизонталі та вертикалі. У дослідженні наголошується на місії університетів як центрів не лише освіти та науки, але й освіти.

Ключові слова: університет, освіта, вища освіта, заклад вищої освіти.

Maniuk G. ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF UNIVERSITIES

The article deals with the administrative and legal aspects of the formation and development of universities. The author emphasizes that the integration and globalization world trends lead to the necessity of transformation of national higher education, and therefore - the system and status of universities as its central element. It is emphasized that taking into account the existing world and domestic experience of the organization and functioning of the universities is the key to successful changes.

The importance of universities for human civilization and as one of the most stable institutions of society has been determined. A historical retrospective of the development of higher schools, dating from the ancient Greek and Roman periods, is presented. The world and national experience of the organization and functioning of universities as institutions of higher education is analyzed. The author focuses on the historical and legal principles of the formation of universities in Ukraine during the passage of its various historical stages. The regularities of the development of domestic higher education institutions of the university level after the declaration of independence of Ukraine are analyzed. The author presents the current dynamics of reducing the number of higher education institutions in Ukraine. At the same time, the author notes that the specified dynamics of student decline is the result of an evolutionary process. For comparison, the article analyzes the relationship between the dynamics of reduction of educational establishments I-II and III-IV accreditation levels. The current tendency of transformation of the system of higher education institutions is emphasized by enlargement of the network of higher education institutions of the I-II levels of accreditation through integration horizontally and vertically. The study emphasizes the mission of universities as centers not only for education and science but also for education.

Key words: university, education, higher education, institution of higher education.

законодавстві курс на європейську інтеграцію зумовив необхідність входження в європейський освітній простір, а відтак – модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. У сфері вищої освіти це виразилося у приєднанні в 2005 році України до Болонського процесу, метою якого є формування в Європі єдиного, відкритого освітнього простору, що створить передумови для перетворення Європи на найбільш розвинутий і конкурентоспроможний освітній простір на планеті. Невід’ємною його частиною покликані стати вітчизняні заклади вищої освіти.

Інтеграційні та глобалізаційні світові тенденції зумовлюють необхідність трансформації національної вищої освіти, а відтак – системи і статусу університетів як центрального її елемента. Успішне вирішення поставлених завдань пов’язане з багатьма чинниками. Однак важливо при цьому враховувати наявний світовий і вітчизняний досвід організації і функціонування університетів як закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика вищої школи досить активно досліджується у вітчизняній науці. Попри вагомий теоретичний розробки у галузі педагогіки, особливої уваги заслуговують праці, що розкривають, адміністративно-правові засади статусу закладів вищої освіти, передовсім на дисертаційному та монографічному рівнях. Серед дослідників відповідних проблем слід виділити таких як Д.Л.Ворон, Т.О.Губанова, Н.Л.Губерська, А.М.Детюк, С.М.Кушнір, М.І.Легенький, В.М.Савіщенко та інших. Проте видається, що недостатньо ще розкриті адміністративно-правові аспекти організації і функціонування закладів вищої освіти (далі – ЗВО) університетського рівня (за європейською класифікацією). Це стосується і дослідження історичних закономірностей розвитку університетів.

Метою статті є дослідження закономірностей становлення і розвитку університетів як центрального елемента системи закладів вищої освіти університетського рівня та визначення на цій основі відповідних тенденцій та проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші вищі школи виникли ще в Давній Греції, а згодом в Давньому Римі в VI-I ст. до н.е. на базі ораторських шкіл. Звичайно, в той час вони не називалися університетами, однак їх певними ознаками характеризувалися. Однак університетами вищі школи стали називатися починаючи з V ст., і пов’язано це було з поширенням християнства. Як відомо, в IV ст. християнство в Римській імперії стало державною релігією. Для її обґрунтування і поширення почали засновуватися відповідні вищі школи. Перша з них була заснована в 425 році в Константинополі з назвою Auditorium.

Традиція створення університетів започатковується і на Сході. Там одним із перших в історії став університет в Наланді (Індія), який на кілька століть (з V – VI століть до 1197 року) став визнаним центром буддистської освіти, найбільш відомим серед буддистських університетів, а тому цілком виправдано вважається одним із найвидатніших університетів у світовій історії [1, с. 407].

Після тривалого забуття традиція створення університетів відновлюється в Європі в кінці XI – на початку XII століття. Хоча найчастіше в літературі в даному випадку йдеться не про відновлення, а про започаткування, створення вперше університетів. Очевидно це можна пояснити тим, що згадані вище давні університети в Константинополі та Наланді були центрами переважно релігійної освіти, а також тим, що після їхнього занепаду традиція функціонування університетів була перервана на багато століть, а відтак практично забута. Важливо також зауважити, що саме в цей період сформувався сучасний тип університету як закладу вищої освіти. З огляду на зазначені обставини найстарішим університетом Європи вважається Болонський університет, заснований в місті Болонья (Північна Італія) в 1088 році як юридичний навчальний заклад (інші факультети, зокрема медичний, філософський та теологічний були створені аж у XIV столітті).

Перші університети Європи як правило створювалися в результаті перетворення окремих кафедральних і монастирських шкіл в крупні навчальні центри. Саме так, наприклад, був заснований в 1200 (за іншими даними 1253) році Паризький університет, який постав із Сорбонни – богословської школи при Нотр-Дамі, а згодом розширився внаслідок приєднання до нього медичної та юридичної шкіл. Аналогічно виникали і інші європейські університети: в Неаполі (1224 р.), Оксфорді (1206 р.), Кембриджі (1231 р.), Лісабоні (1290 р.) тощо. Деякі пізніше були засновані університети в Чехії - Карлів (Прага, 1348), Польщі - Ягеллонський (Краків, 1364), Австрії (Відень, 1365), Німеччині (Гейдельберг, 1386) та ін. Університети засновувалися і світською владою як державні заклади вищої освіти. Створення і статус університету підтверджувалися привілеями – особливими документами римських пап чи королів. Привілеї закріплювали університетську автономію (власний суд, управління, право присвоєння вчених звань).

Важливо зауважити, що в контексті середньовічних тенденцій суспільного життя, зокрема цехової організації суспільства, університети функціонували в Європі як корпорації студентів і викладачів для регулювання їх співпраці та захисту своїх інтересів. Це знайшло своє відображення в назві відповідних закладів вищої освіти, адже термін «університет» походить від латинського слова *universitas* – сукупність, товариство, цех. Відповідно *universitas magistrorum et scholarium* — сукупність, об’єднання тих, хто вчить, і тих, хто навчається [2, с. 212]. Значимість університетської корпорації зумовлювалася трьома головними привілеями: автономною юрисдикцією (в рамках церкви - при наявності місцевих обмежень, але з правом звернутися до папи), правом на страйк і вихід з міста, монополією на присвоєння університетських ступенів.

Як правило, середньовічний університет поділявся на чотири факультети: філософський, богословський, медичний та юридичний. Керівництво здійснювалося ректором, який обирався з числа викладачів на рік-два. Варто зауважити, що в 1481-1482 роках ректором Болонського університету був

українець (русин) Юрій Дрогобич. В історію університету він увійшов під іменем «Джорджо да Леополі» — Юрія зі Львова [3, с. 518].

Загалом поява університетів була викликана потребами розвитку європейського суспільства в XI - XIII століттях, коли виникла необхідність в отриманні юридичних, медичних, теологічних знань і підготовці відповідних кадрів. Слід погодитися з авторами, які вважають, що основна роль середньовічних університетів полягає в тому, що вони сприяли інтернаціональному спілкуванню студентів і професорів. Висловлюючись сучасною мовою, можна говорити про існування в Європі в той період своєрідного єдиного освітнього простору. Професори та студенти могли вільно переходити з університету однієї країни в університети інших країн, сприяючи тим самим розвитку міст. До певної міри вони підготували епоху Ренесансу. Форма організації, заснована на вільному союзі викладачів і студентів, що наділений широкими корпоративними правами, виявилася настільки досконалою, що університети не загинули в період боротьби католицької церкви з протестантами. Навіть навпаки, сприйнявши ідеї гуманізму, європейські університети стали центрами освіти, науки і культури [1, с. 412].

В епоху Ренесансу інтернаціональний характер університетів поступово зникав, бо університети відмовлялися від викладачів і студентів тих міст або націй, які ворогували з міськими або державними силами, які підтримували університети. З іншого боку в ході Реформації університети поділилися на католицькі і протестантські, а це сприяло тому, що університети стали набувати національного або регіонального характеру. Все більшу роль при створенні університетів почали відігравати утилітарні мотиви: перед університетами ставилися завдання перш за все готувати державних службовців.

Розвиток капіталізму зумовив необхідність перебудови університетів, пристосування їх до потреб буржуазного суспільства. Університетська освіта стала набувати світського характеру і звільнятися від догматизму і схоластики, орієнтуючись більше на потреби дня. В цей час університети поступово втрачають права самостійних корпорацій, якими вони були в середньовіччі.

Середньовічна модель університету як корпорації починаючи з XIX століття не влаштувала Європу з багатьох причин. Європа переживала глобальну індустріальну розбудову і питання професійної підготовки стало дуже актуальним. Першу серйозну реформу освіти провів ще Наполеон Бонапарт: він запропонував ліквідувати університет як автономну систему. Згідно з новою схемою, прикладні дисципліни викладалися в рамках спеціалізованих вищих наукових шкіл, за дослідження відповідала Академія, а те, що залишилося від університетів, контролювалося урядом і перетворювалося в інститути для підготовки чиновників і викладачів в гімназіях і школах.

Однак найбільш інноваційний підхід запропонувала Пруссія. Творцем німецького класичного університету став філософ Вільгельм фон Гумбольдт (1767-1835), який займав посаду директора відділення культів і освіти в міністерстві внутрішніх справ Пруссії. У 1809 році Гумбольдт написав свою знамениту працю «Про внутрішню і зовнішню організацію наукових установ в Берліні», в якій висловив основні принципи університетської освіти.

Основою Гумбольдівської концепції університету було поєднання дослідження, навчання і ідеї вільного викладання, а також його фінансування державою. Подібне поєднання академічної свободи і державного контролю породило певні протиріччя і критику на адресу такої концепції університету, проте це не спростовує величезної ролі Гумбольдта в реформуванні вищої освіти [4].

На українських землях університетська традиція хоч і не така давня як у Західній Європі, однак має майже півтисячолітню історію. Найстарішим закладом вищої освіти в Україні вважають Острозьку академію (Острозьку слов'яно-греко-латинську академію, сьогодні - Національний університет «Острозька академія»), засновану князем Костянтином Острозьким в 1576 році в м. Острог. На той час академія була надзвичайно потужним закладом вищої освіти. Унікальність цього вищого закладу освіти виявилися й у тому, що тут уперше поєдналися два типи культур: візантійська і західноєвропейська. Острозька академія припинила своє існування у 1636 році. Однак результати її діяльності не зникли безслідно. Сформований тут тип вищого навчального закладу був перенесений до Києва, звідки поширився до Молдавії та Московії [5]. Функціонування Острозької академії було відроджене в незалежній Україні у 1994 році, у жовтні 2000 року Острозька академія отримала статус національного університету.

Історію вищої освіти в Україні важко уявити без Києво-Могилянської академії. Заснована вона була у 1632 році як Києво-Братська (Могилянська) колегія (колегіум) в результаті об'єднання Київської братської та Київської лаврської шкіл (засновник - Петро Могила). У 1658 році відповідно до Гадяцької угоди Києво-Могилянському колегіуму надано юридичні права вищої школи і титул «академія». З 1701 року цей титул офіційно визнано царськими грамотами, проте згодом в контексті тодішньої імперської політики у 1817 році рішенням Священного Синоду Києво-Могилянська академія була закрита [6, с. 94].

Протягом свого існування Києво-Могилянська академія була визнаним центром освіти, науки і культури, де щороку навчалось від 500 до 2000 студентів. Випускниками академії стали видатні особистості: шість гетьманів, державні і релігійні діячі, письменники, композитори, відомі вчені. Академіки Києво-Могилянської академії заклали основи вищої школи в Росії. Відрадно, що діяльність академії було відновлено з проголошенням незалежності України.

Становлення вищої школи на українських землях тісно пов'язане із загальною історією українського державотворення. У XVI-XVIII століттях українська освіта і культура розвивались в умовах протистояння

імперій: Російської, Речі Посполитої, пізніше - Австро-Угорської, суперництва католицької і православної церков. Але таке протистояння позитивно вплинуло на розвиток освіти: відкривалися нові школи та колеґіуми. Унікальним досягненням того часу є велика кількість грамотних людей, а також доступність шкільної освіти для різних соціальних груп.

На західно-українських землях була реалізована європейська традиція створення закладів вищої освіти у вигляді університетів. З 1661 року бере свій початок діяльність Львівського університету: саме цього року король Речі Посполитої Ян II Казимир підписав указ, яким надавав Львівському єзуїтському колеґіуму «гідність академії і титул університету» [7].

Ця традиція з початком XIX ст. була реалізована і на території Великої України, яка на той час входила до складу Російської імперії. Так, в 1804 році відкрито університет в Харкові, в 1834 році – в Києві, 1865 році – в Одесі. Як слушно зазначає А.М.Король, організація навчального процесу в них була майже такою ж, як у західноєвропейських університетах, однак, на відміну від останніх, у цих навчальних закладах не було богословських факультетів. Вони готували чиновників, юристів, працівників освіти [6, с. 96]. У 1875 році указом імператора Австро-Угорщини Франца Йосифа засновано Чернівецький університет. Ці вищі навчальні заклади швидко здобули славу визнаних освітніх та наукових центрів, яку зберігають і до сьогодні.

Важливими віхами в розвитку університетів XX століття є революційні події 1905-1907, а особливо 1917 років, коли університети або не працювали через студентські страйки, або були закриті владою, або зазнавали впливу відповідної політичної ситуації.

Цікавим з точки зору дослідження вітчизняної історії університетів є період національної революції 1917–1920 років, в межах якого виділяють три етапи становлення вищої освіти: а) українська вища школа доби Української Центральної Ради; б) розвиток освіти за часів Гетьманату; в) освіта в добу Директорії [8, с. 84]. Спільною ознакою цих етапів є те, що тогочасна українська влада активно сприяла створенню нових навчальних закладів, вищих академічних установ та університетів. Також в цей період розроблялися масштабні проекти українізації вищої школи, зокрема російських університетів [9].

Чергові зміни статусу університетів пов'язані зі встановленням в Україні радянської влади. З різних причин, але переважно через військово-комуністичний стиль управління вищою освітою, переконання в тому, що заклади вищої освіти є «розсадником буржуазної ідеології» Народний Комісаріат України в 1920 році ліквідував університети в Києві, Харкові, Катеринославі та Сімферополі. На базі цих університетів були організовані різні інститути та тимчасові вищі педагогічні курси.

Відсутність або мала чисельність кваліфікованих робітників із вищою технічною освітою привела до того, що влада взялася за створення закладів вищої освіти, які б інтегрували науку й виробництво [10, с. 56]. В цей час університети стають все більш масовим, перетворюючись на своєрідні фабрики соціалізації - отримання освіти, в тому числі через робітничі факультети і максимальне розширення соціального доступу до освіти. Це стало одним з головних відмінностей радянських університетів від західних, які пішли по дослідницькому шляху. До 50-60-х років XX століття в університетах навчалось приблизно 10-15% населення. Ще однією важливою рисою післяреволюційного періоду є партійне насадження марксистської ідеології [4].

Аналізуючи радянський період розвитку університетської освіти загалом А.А.Кураєв виділяє наступні її організаційні принципи: одноманітність, адміністрування зверху вниз, зосередження управління в руках однієї особи (єдиновладдя). Будучи унікальними для вищої школи в загальносвітовому контексті, ці принципи були основою всієї радянської університетської системи, яка за своєю організацією дуже нагадувала армійську [11, с. 185].

Проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України започаткувало якісно новий етап розвитку вищої освіти. Закономірно, що це зумовило суттєві зміни в системі і змісті університетської освіти, а відтак і відповідні інституційні перетворення. Їх нормативно-правове регулювання з 1991 до 2019 року пройшло складний шлях становлення і розвитку. Як слушно зауважує Т. О. Губанова, за цей час, зокрема, було створено національну систему ліцензування та акредитації закладів вищої освіти, розроблено установчі та реєстраційні процедури у сфері вищої освіти, створено й реалізовано низку організаційних процедур щодо забезпечення діяльності закладів вищої освіти та інших суб'єктів освітніх правовідносин, розроблено процедури оцінювання й моніторингу якості вищої освіти, запроваджено систему контрольно-наглядових процедур у сфері вищої освіти тощо [12, с. 44].

Протягом зазначеного періоду було прийнято низку важливих з позиції регулювання адміністративно-правових відносин у сфері вищої освіти нормативних актів. Проте основним серед них, без сумніву, є Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII (з наступними змінами та доповненнями) [13]. Цей Закон встановлює основні правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи вищої освіти. Однією з основних місій закону є упровадження університетської автономії, насамперед в академічній, організаційній і фінансовій сферах.

З проголошенням незалежності та еволюцією освітньої сфери пов'язані зміни національної системи вищої освіти. Динаміку зміни кількості закладів вищої освіти в Україні, а також кількості осіб, які у них навчалися, демонструють дані Державної служби статистики України [14]. Так, кількість закладів вищої освіти університетського рівня - університетів, академій та інститутів (до 2016/17 навчального року –

вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації) зросла з 149 у 1990/91 навчальному році (на початок року) до 325 у 2013-14 навчальному році (на початок року), а у 2018/19 навчальному році становила 282, проте без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Цікаво, що до 1993/94 навчального року зростання кількості зазначених ЗВО було незначним (на 10 одиниць), але надалі їх чисельність стрімко зростала, а найбільшою була в 2008/09 навчальному році – 353. Згодом до 2013/14 років спостерігалася динаміка до зменшення їх кількості.

Загалом з 1990 року по 2018 рік кількість ЗВО університетського рівня зросла у 1,9 разів, а їх випускників – у 2,6 разів (до відомих подій в АРК і на сході України – у 2,2 і 3,5 разів відповідно).

Тенденція стрімкого зростання чисельності університетів вичерпалася в кінці 90-х років. Тому, якщо брати до уваги останні два десятиліття, то слушною є думка міністра освіти і науки України Лілії Гриневич про те, що в Україні мережа університетів залишилася на рівні, який був 20 років тому, а кількість студентів зменшилася майже в два рази [15]. Таке твердження загалом є справедливим, проте з врахуванням двох обставин: 1) йдеться не про початок дев'яностих, а про 1998-1999 роки, які були піковими в частині збільшення кількості ЗВО (з 1990 року їх чисельність подвоїлася); 2) вказані вище узагальнення подані без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Очевидно, що зазначена динаміка скорочення чисельності студентів є результатом еволюційного процесу, зокрема запровадження принципу „місце за студентом“, коли частина університетів не добирають студентів і через це мусять скорочуватися.

Цікаво, що наведена динаміка зміни кількості освітніх закладів і їх випускників стосується лише ЗВО університетського рівня (університетів, академій та інститутів). Кількість коледжів, технікумів та училищ за роки незалежності зменшилася з 742 у 1990 році до 370 у 2018 році, тобто удвічі. Якщо ж брати до уваги загальну чисельність закладів професійної, передвищої та вищої освіти (до 2016/17 навчального року – вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації), то станом на теперішній час в порівнянні з 1990-1991 роками їх кількість на території України скоротилася з 891 до 652, тобто більше, ніж на третину (37%). Це є свідченням зміни, «перетікання», підвищення статусу відповідних закладів освіти з професійних (професійно-технічних) до закладів вищої освіти.

Фактично при незначному зменшенні загальної чисельності вищих закладів освіти відбулася структурна перебудова їх мережі: кількість закладів університетського рівня (університетів, академій, інститутів) зросла у 1,9 разів, а кількість інших закладів (до 2016/17 навчального року – вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації) – скоротилася удвічі. Отже, сучасною тенденцією трансформації системи закладів вищої освіти є укрупнення мережі закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації через інтеграцію за горизонталлю (об'єднання, ліквідація малочисельних) та інтеграцію за вертикаллю, яка передбачає включення цих навчальних закладів до складу університетів, академій, інститутів. На думку Т. О. Губанової, це дає можливість більш ефективно реалізувати систему ступеневої освіти, скоротити терміни навчання, зменшити витрати на підготовку фахівців, поліпшити якість характеристики мережі [12, с.53].

Висновки. Таким чином, університет є одним із найбільш довговічних і ефективних творінь людської цивілізації, одним з найбільш стабільних інститутів суспільства. В сучасному його вигляді інститут університетів існує в Європі понад 900 років, а в Україні – майже пів тисячоліття. Університет зіграв видатну роль в розвитку західної (європейської, християнської) цивілізації, в становленні і розвитку сучасної освіти і науки як у світі загалом, так і, зокрема, в Україні. Значення університетів безперервно росте, незважаючи на перманентні спроби визнати їх застарілими, припинити їх існування або перетворити в звичайний тип закладів вищої освіти.

Реалії сьогодення змушують по-новому оцінити значимість освіти. Зближення і порозуміння носіїв різних менталітетів неможливе без достатньої інтелектуальної підготовки. Університети покликані виконати цю місію, адже вони є центрами не тільки освіти і науки, але й виховання. Врахування наявного світового і вітчизняного досвіду організації і функціонування університетів є запорукою успішної трансформації національної системи вищої освіти, сприйняття і засвоєння сучасних інтеграційних та глобалізаційних світових тенденцій, забезпечення конкурентоздатності національних ЗВО університетського рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Родина Л. Л., Николаева Н. В., Пономарёв А. И. Из истории университетов. *Вестник Санкт-Петербургского университета*. 2015. Сер. 4. Том 2 (60). Вып. 4. С. 405-427.
2. Нагребельний В. П., Самойленко О. О., Самохвалов В. П. Університет // *Юридична енциклопедія: В 6-ти тт.* Т. 6: Т — Я. К., 2004. 768 с.
3. Ісаєвич Я. Дрогобич Юрій // *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка. 2004. Т. 2 : Г - Д. С. 466. 518 с.
4. Краткая история университетов. URL: <https://postnauka.ru/lists/94846> (дата звернення: 23.12.2019).
5. Історія та сучасність університету. URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/history> (дата звернення: 23.12.2019).
6. Король А. М. Вища освіта України: етапи розвитку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. № 1(52). С. 93–97.

7. Львівський національний університет імені Івана Франка: [довідк. вид.]: в 2 т. Т.1: А — К / Львівський нац. ун-т ім. І. Франка; [вид. рада: І. О. Вакарчук (голова) та ін.]. Львів: Вид-во ЛНУ, 2011. 716 с.
8. Лузан П. Г., Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти: навчальний посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: ДАКККіМ, 2010. 296 с.
9. Курпійчук В. М. Доба Директорії УНР: від мовної українізації до українознавчого змісту освіти. URL: <http://academy.gov.ua › txts › Kupriyuchuk> (дата звернення: 23.12.2019).
10. Розовик Д.Ф. Становлення національної вищої освіти і науково-дослідної праці в Україні (1917-1920 рр.). *Етнічна історія народів Європи*: зб. наук. пр. Вип. 8. К.: УНІСЕРВ, 2001. С. 55-58.
11. Kuraev A. A. Soviet higher education: an alternative construct to the western university paradigm. *Higher Education*. 2016. Volume 71. Issue 2. P. 181–193.
12. Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук; ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Запорізький національний університет. Ужгород-Запоріжжя, 2018. 415 с.
13. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII (з наступними змінами та доповненнями) / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 23.12.2019).
14. Заклади вищої освіти. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (дата звернення: 23.12.2019).
15. Гриневич: Кількість університетів залишилася на рівні 20-річної давності, а число студентів зменшилося майже вдвічі. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/skilki-vuziv-i-studentiv-v-ukrajini-komentar-golovi-minosviti-liliji-grinevich-novini-ukrajini-50036363.html> (дата звернення: 23.12.2019).

REFERENCES:

1. Rodina, L., Nikolayeva, N., & Ponomarov, A. (2015). z istorii universitetov. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta*. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta – Bulletin of St. Petersburg University*, 4, 405-427. [in Russian].
2. Nagrebelny, V., Samoilenko, O., & Samokhvalov, V. (2004) *Yrydychna entsyklopediya* (Vol. 6). Kyiv. [in Ukrainian].
3. Smoliy, V. (Ed.). (2004). *Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny*. (Vol. 2 G-D). K.: Sciences. Opinion. [in Ukrainian].
4. *Kratkaya istoriya universitetov* [A brief history of universities]. Retrieved from <https://postnauka.ru/lists/94846> (accessed: 23.12.2019). [in Russian].
5. *Istoriya ta suchasnist' universytetu* [History and modernity of the university]. Retrieved from <https://www.oa.edu.ua/ua/info/history> (accessed: 23.12.2019). [in Ukrainian].
6. Korol, A. (2016). *Vyshcha osvita Ukrayiny: etapy rozvytku. Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. O. Sukhomlins'koho. Seriya «Pedagogichni nauky» - Scientific Bulletin of the Mykolayiv National University named after VO Sukhomlinsky. Series "Pedagogical Sciences"*, 1(52), 93-97. [in Ukrainian].
7. Vakarchuk, I. (Ed.). (2011). *L'vivs'kyy natsional'nyy universytet imeni Ivana Franka: [dovidk. Vyd (Vol.1). Lviv: View of LNU*. [in Ukrainian].
8. Luzan, P. (2010). *Istoriya pedahohiky ta osvity: navchal'nyy posibnyk*. K. : DAKKKIM. [in Ukrainian].
9. Kupriyuchuk, V. *Doba Dyrektoriyi UNR: vid movnoyi ukrainizatsiyi do ukrajinoznavchoho zmistu osvity*. Retrieved from <http://academy.gov.ua › txts › Kupriyuchuk>. [in Ukrainian].
10. Rozovyk, D.(2001). *Stanovlennya natsional'noyi vyshchoyi osvity i naukovo-doslidnoyi pratsi v Ukrayini. Etnichna istoriya narodiv Yevropy – Ethnic history of the peoples of Europe*, 8, 55-58. [in Ukrainian].
11. Kuraev A. A. Soviet higher education: an alternative construct to the western university paradigm. *Higher Education*. 2016. Volume 71. Issue 2. P. 181–193.
12. Gubanova, T. (2018). *Administratyvno-pravovi zasady orhanizatsiyi ta funktsionuvannya koledzhiv: porivnyal'no-pravove doslidzhennya* [Administrative and legal principles of the organization and functioning of colleges: a comparative legal study] (*Doctor's thesis*). Uzhhorod-Zaporozhye. [in Ukrainian].
13. *Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 01 lypnya 2014 roku № 1556-VII [«On higher education» Law of Ukraine of July 1, 2014 No. 1556-VII]*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (accessed: 23.12.2019). [in Ukrainian].
14. *Zaklady vyshchoyi osvity* [Higher education institutions]. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (accessed: 23.12.2019). [in Ukrainian].
15. Grinevich: *Kil'kist' universytetiv zalyshylasya na rivni 20-richnoyi davnosti, a chyslo studentiv zmenshylosya mayzhe vdvyk* [The number of universities has remained at the level of 20 years ago, and the number of students has decreased almost twice]. Retrieved from : <https://nv.ua/ukr/ukraine/ events/skilki-vuziv-i-studentiv-v-ukrajini-komentar-golovi-minosviti-liliji-grinevich-novini-ukrajini-50036363.html> (accessed: 23.12.2019). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 4.01.2020